

विभागको महाशाखा तथा शाखाहरू र तिनको कार्य विवरण

योजना तथा व्यवस्थापन महाशाखा:

यस महाशाखाले महानिर्देशकको सुपरिवेक्षणमा रही योजना, अनुगमन तथा मूल्यांकन र व्यवस्थापन शाखाको नीति र कार्यक्रमहरू तर्जुमा, कार्यान्वयन गर्ने र वन्यजन्तु तथा जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी कार्यहरू गर्नेछ।

अनुसन्धान तथा प्रचार प्रसार महाशाखा

यस महाशाखाले महानिर्देशकको सुपरिवेक्षणमा रही संरक्षण शिक्षा, इकोलोजी, सूचना प्रविधि शाखाको नीति र कार्यक्रमहरू तर्जुमा, कार्यान्वयन गर्ने र वन्यजन्तु तथा जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धी कार्यहरू गर्नेछ।

योजना शाखा

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा यस शाखाले देहाय बमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछ।

- स्वीकृत राष्ट्रिय नीति अन्तरगत रही विभागको अनुगमन तथा मूल्यांकन शाखाको अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रतिवेदन समेतको आधारमा राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष तथा संरक्षण क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनको लागि विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको योजना तथा कार्यक्रमहरू तयार गरी स्वीकृतीको लागि पेश गर्ने।
- स्वीकृत योजनाहरूको कार्यान्वयनका लागि उपयुक्त प्रकृया र तरिका तय गर्ने, पेश गरी स्वीकृती बमोजिम सम्बन्धित निकायहरूमा कार्यक्रम अख्तियारी तथा अन्य मार्गदर्शन पठाउने वा जानकारी गराउने।
- योजना सम्बन्धी काममा राष्ट्रिय योजना आयोग, वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालय र राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग बीचको सम्पर्क बिन्दुको रूपमा काम गर्ने।
- तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन वर्गीकरण, अद्यावधिक तथा सूचनाहरू सार्वजनिकरण आदि काम गर्ने।
- स्वीकृत योजना- कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी लिने, विभाग तथा मातहत कार्यालयको नियमित तथा आबधिक प्रगति विवरणहरू तयार गर्ने र तालुक निकायमा पेश गर्ने।
- विभाग र अन्तरगत कार्यरत कर्मचारीहरूको लागि आवश्यक पर्ने विभिन्न किसिमका तालीमहरूको व्यवस्था तथा समन्वय गर्ने र
- योजना तथा कार्यक्रमहरूसँग सम्बन्धित कार्यशाला गोष्ठीहरू आयोजना र संचालन गर्ने, भाग लिने।

व्यवस्थापन शाखा

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा यस शाखाले देहाय बमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछ:

- राष्ट्रिय निकुञ्ज/आरक्ष/संरक्षण क्षेत्र/ मध्यवर्ती क्षेत्रहरूको व्यवस्थापन योजना बनाउने र कार्यान्वयन एवं अद्यावधिक गर्दै जाने।
- जैविक विविधता संरक्षणको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण क्षेत्रहरूको सम्भाव्यता अध्ययन गरी निकुञ्ज/आरक्ष/ संरक्षण क्षेत्र/मध्यवर्ती क्षेत्रहरूको विस्तार एवं जैविक विविधता संरक्षण तथा सम्बद्धन कार्यमा जनसहभागिता जुटाउने सम्बन्धी कार्य गर्ने।
- संरक्षण क्षेत्र गैर सरकारी संघ, सस्था वा अन्य संस्थालाई व्यवस्थापन गर्न दिने सम्बन्धी नेपाल सरकारको नीतिहरू कार्यान्वयन गर्ने र नियमित अनुगमन गर्ने।
- घरपालुवा हात्ती व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने।
- शिकार व्यवस्थापन गर्ने तथा अनुमति पत्र दिने र शिकार सम्बन्धी अनुगमन गर्ने।
- संरक्षित क्षेत्र भित्र सेवा संचालन तथा सो को व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा प्राप्त हुने राजश्व एकिन गरी सो को आधारमा कार्यक्रम तयार गरी गराई स्वीकृतीको लागि पेश गर्ने।
- मध्यवर्ती क्षेत्रहरूको व्यवस्थापन योजनाहरूको तर्जुमा कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्यांकन गर्ने एवं अद्यावधिक गर्दै जाने।
- मध्यवर्ती क्षेत्रको लागि आवश्यक पर्ने ऐन, नियम, नीति, निर्देशिकामा समयानुकूल परिमार्जन गर्नु पर्ने भएमा अध्ययन गरी संशोधनका लागि पेश गर्ने।
- मध्यवर्ती क्षेत्रहरूको व्यवस्थापन गैर सरकारी संघ, सस्था वा अन्य संस्थालाई दिने सम्बन्धमा सुझाव सहयोग समन्वय गर्ने र सो सम्बन्धी नेपाल सरकारको नीतिहरू कार्यान्वयन गर्ने र नियमित अनुगमन गर्ने।
- मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र सेवा संचालन तथा सो को व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा संचालित कार्यक्रमहरूको चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति तयार गरी पेश गर्ने।
- मध्यवर्ती क्षेत्रमा संचालित कार्यक्रमको प्रभावकारिता अध्ययन गरी वार्षिक रूपमा समीक्षा गर्ने।

अनुगमन तथा मूल्यांकन शाखा:

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा यस शाखाले देहाय वमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछ ।

- विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूबाट सञ्चालित वार्षिक कार्यक्रम, योजना तथा आयोजनाहरूको पूर्व निर्धारित लक्ष्य अनुरूप अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने गराउने ।
- विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदनहरू संकलन तथा तयार गरी तालुक निकायमा पठाउने र सरोकारवालाहरूलाई जाकारी गराउने ।
- नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धतिको विकास गर्ने, अनुगमन प्रतिवेदनहरू अद्यावधिक गर्ने गराउने ।
- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयका बिकास निर्माण तथा अन्य बिषयमा भएका बिबिध गतिबिधिको प्रगति बिवरण तयार गर्ने, समिक्षा गर्ने ।
- संरक्षित क्षेत्रभित्र संचालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन गरि सो को उपलब्धी र प्रभावकारिता को आधारमा आगामी वर्षको कार्यक्रम तयार गर्न योजना शाखालाई सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- यस शाखासंग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

इकोलोजी शाखा

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा ईकोलोजी शाखाले देहाय वमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछ ।

- अनुसन्धान नीति तर्जुमा गरी स्वीकृत गराउने र अनुसन्धान अनुमति दिने ।
- अनुसन्धान कार्यहरूको स्थलगत सुपरीवेक्षण, अनुगमन गर्ने ।
- वन्यजन्तुहरूको तथ्यांक अद्यावधिक राख्ने, वन्यजन्तुहरूको संरक्षण गर्न गरिएका कार्य नीतिहरू कार्यान्वयन गर्ने ।
- वन्यजन्तुहरूको स्थानान्तरण, गणना सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने ।
- संरक्षण र अनुसन्धान प्रयोजनको लागि वन्यजन्तुहरू स्वदेश तथा विदेशका संघ सस्थाहरूलाई नेपाल सरकारको निर्णयानुसार आदान प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- संरक्षणसंग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सन्धी, सम्झौताहरूको कार्यान्वयन गर्ने ।
- सिमसार क्षेत्रहरूको व्यवस्थापनका कार्यहरू र ती क्षेत्रहरूको व्यवस्थापन कार्यमा सम्बद्ध निकायहरूसंग समन्वय र अनुगमन गर्ने ।

संरक्षण शिक्षा शाखा:

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा यस शाखाले देहाय वमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछ ।

- जैविक विविधता संरक्षणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने सामाग्रीहरू तयार गरी प्रकाशन र प्रसारण गर्ने तथा सो सम्बन्धी कार्यहरूको सुपरिवेक्षण/समन्वय गर्ने ।
- संरक्षण सम्बन्धित दिवस/समारोहहरू आयोजना गर्ने, संचालन गर्ने साथै विभागको द्वैमासिक समाचार पत्र, वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी वितरण गर्ने ।
- चलचित्र डकुमेन्ट्री छायांकन सम्बन्धी कानून बमोजिम अनुमति प्रदान गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
- संरक्षण शिक्षा सम्बन्धी लाइवरी व्यवस्थित ढंगले संचालन गर्ने ।
- राष्ट्रिय तथा क्षेत्रीय स्तरका संरक्षण शिक्षा सूचना केन्द्र स्थापना, संचालन तथा व्यवस्थापनका लागि समन्वय गर्ने ।

सूचना प्रविधि शाखा

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा यस शाखाले देहाय वमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछ ।

- विभागको वेबसाइट संचालन, शाखाहरूमा नेटवर्किङ व्यवस्थापन गर्ने गराउने ।
- विभागका लागि आवश्यक सफ्टवेयर तयार गर्ने, गराउने र शाखाहरूको महत्वपूर्ण डाटाहरू व्यवस्थित ढंगले विद्युतिय माध्यमबाट अभिलेख गर्ने ।
- विभाग अन्तरगत कार्यालयहरूमा सूचना प्रणालीको विकास गर्न आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- विभाग र अनतरगतका कार्यालयहरूबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा सूचना, तथ्याङ्क र कार्यक्रमहरू कम्प्युटरमा इनपुट गर्ने तथा तथ्यांक अद्यावधिक गर्ने ।
- शाखाहरूमा रहेका कम्प्युटरको सुरक्षा, मर्मत संभार र संचालनका लागि आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने ।
- विभागले खरिद गर्ने कम्प्युटर पार्टसहरूमा उपयुक्त राय सुझाव पेश गर्ने ।

- विभाग तथा संरक्षित क्षेत्र कार्यालयका कर्मचारीका लागि आवश्यक तालीम प्रस्ताव गर्ने , संचालन गर्ने ।
- सूचना प्रविधि सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।

वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण शाखा

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा यस शाखाले देहाय वमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछ ।

- वन्यजन्तुको अपराध नियन्त्रणका लागि केन्द्रीय स्तरमा सम्बन्धित निकायहरूसंग समन्वय कायम गर्ने ।
- मातहतका कार्यालयहरूमा प्रभावकारीता आउने गरी चोरी शिकार नियन्त्रण इकाई परिचालन गर्न आवश्यक राय सुझाव पेश गर्ने ।
- अन्तराष्ट्रिय महासन्धी, सन्धि र सम्झौताहरूको कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने,
- वन्यजन्तु चोरी शिकारमा संलग्न व्यक्तिहरूको अभिलेख तयार गर्ने ।
- विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूमा वन्यजन्तु सम्बन्धी अपराधका विषयहरूमा अदालती कारबाहीमा रहेका विषयबस्तुसंग आवश्यक पर्ने जवाफ, प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
- वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धमा केन्द्रीय स्तरमा सञ्जाल गठन गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने र आवश्यक सहयोग उपलब्ध गराउने ।

कर्मचारी प्रशासन शाखा

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा यस शाखाले देहाय वमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछः

- कर्मचारीहरूको नियुक्ती, सरुवा, बढुवा, स्वेशी तथा विदेशी तालीम, अध्ययन, अध्ययन भ्रमण आदिमा मनोनयनका साथै दण्ड पुरस्कार र विभागीय कारवाहीको लागि शुरु कारवाही गर्ने ।
- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरूको आन्तरिक प्रशासन र कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन/नियमावली बमोजिम सार्वजनिक खरिद योजना तयार गर्ने, कार्यान्वयनको लागि निर्णय गर्ने, खरिद भएको जिन्सी सामानको दाखिला, भौतिक सम्पत्तिको सुरक्षा, मर्मत सम्भार आदि गर्ने गराउने, लिलाम विक्रीसम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने ।
- माथिका विषयहरूमा स्पष्ट भै नआएको वा निर्णयका लागि स्पष्ट प्रावधान नभएको र प्रक्रिया नपुगी पेश हुन आएका फायलहरूमा निकासको लागि राय पेश गर्ने ।
- विभागका महाशाखा/शाखा प्रमुख एवं विभागीय प्रमुखसंग प्रशासनिक विषयहरूमा आवश्यकता अनुरूप राय आदान प्रदान गर्ने ।
- जनगुनासो व्यवस्थापन, अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग तथा सतर्कता केन्द्रको निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

आर्थिक प्रशासन शाखा

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभागमा आर्थिक प्रशासन शाखाले देहाय वमोजिमका कार्यहरू सम्पादन गर्दछ ।

- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरूको लागि आवश्यक हुने उपभोग र कार्यालय संचालन खर्चको योजना शाखासंग समन्वय गरी बजेट तर्जुमा कार्यमा सहयोग गर्ने र स्वीकृत बजेट नियमानुसार निकास दिने, खर्चको अभिलेख राख्ने ।
- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरूको राजश्व र धरौटी समेतको केन्द्रीय आर्थिक विवरण तयार गरी तालुक निकायमा पठाउन पेश गर्ने ।
- संचालित आयोजनाहरूको चौमासिक, अष्टमासिक र वार्षिक खर्चको फांटवारी तयार गर्ने र आर्थिक सर्वेक्षण तथा वजेट तर्जुमा कार्यमा अन्य शाखालाई सहयोग गर्ने ।
- आर्थिक कारोवारमा माग भए बमोजिम राय पेश गर्ने ।
- आर्थिक कारोवार सम्बन्धी सम्पूर्ण स्याहा श्रेस्ता दुरुस्त राख्ने, आन्तरिक र अन्तिम लेखा परिक्षण गराउने ।
- विभाग र अन्तर्गत कार्यालयहरूको वेरुजुको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने बेरुजु फछौट गर्ने गराउने ।
- कर्मचारीले पाउने पारिश्रमिक (तलव, भत्ता, खाद्यान्न, पोशाक) लगायतका अन्य सुविधाहरू समयमै उपलब्ध गराउने ।
- लेखा परिक्षणबाट देखिन आएका बेरुजुहरू नियमानुसार फरस्यौट गर्ने, गराउने ।